

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(повна назва закладу вищої освіти)

Факультет/інститут _____ геолого-географічний

Кафедра ґрунтознавства і географії ґрунтів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Запорожченко О. В.

20__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Використання природних ресурсів та їх охорона

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)

Спеціальність _____ 014.07 Середня освіта (Географія)
(код і назва спеціальності (тей))

Розробники:

Гижко Лілія Володимирівна, к.г.н., доцент кафедри фізичної географії та природокористування.

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів
Протокол № 1 від “31” серпня 2017 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Біланчин Я.М.

(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) _
геолого-географічного факультету:

Протокол № 1 від “05” вересня 2017 року

Голова НМК

(підпис)

Біланчин Я.М.

(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни “Використання природних ресурсів та їх охорона” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів зі спеціальності «014 Середня освіта (Географія)»

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення закономірностей розповсюдження природних ресурсів, засобів збереження, відтворення і охорони природних ресурсів планети Земля.....

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Вивчення навчальної дисципліни базується на знаннях з курсів «Основи фізичної географії», «Геологія загальна та історична», «Метеорологія і кліматологія», «Ландшафтознавство», «Ґрунтознавство», «Загальна гідрологія», «Біогеографія з основами екології».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Природокористування
2. Природні ресурси, їх класифікації
3. Охорона природи як основа раціонального природокористування.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - полягає у вивченні сучасних проблем використання природних ресурсів, охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування; вивчення курсу передбачає формування уявлень у студентів про географічні закономірності розповсюдження природних ресурсів та сучасні концепції природокористування.

Завдання: розуміти основні теоретичні поняття курсу;

- вміти давати оцінку природним умовам і природноресурсного потенціалу території;

- розуміти географічні особливості використання природних ресурсів;

- втілювати в життя принципи раціонального використання природних ресурсів і створювати передумови для формування в населення елементів сучасного світогляду і розуміння важливості та необхідності ощадливого відношення до навколишнього середовища.....

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

- ЗК3 - Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

- ЗК5 - Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

- ЗК6 - Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

- ФК2 - Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів.

- ФК10 - Здатність розуміти та пояснювати особливості фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язки у ландшафтах та біогеоценозах.

Кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

- ПРН2 - знає просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.
- ПРН3 - усвідомлює зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом чинників різного характеру; розуміє наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства; знає важливість збереження навколишнього середовища, охорони біологічного різноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності.
- ПРН7 - розуміє основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих її компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них.

Очікувані результати навчання.

Внаслідок вивчення дисципліни студенти повинні **знати**:

- види природних ресурсів, їх сучасний стан (в Україні зокрема), засоби їх збереження, відтворення і охорони;
- особливості і диференціацію природних умов як передумову формування і розповсюдження різноманітних природних ресурсів;
- основні принципи охорони природи;
- міжнародні угоди і природоохоронні організації.

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **вміти**:

- розуміти зв'язки у природних системах різних рівнів, аналізувати їх і виявляти взаємозв'язки;
- користуватися понятійним апаратом в об'ємі програми;
- працювати з географічними атласами й картами, аналізувати їх і отримувати нову інформацію;
- володіти методами отримання інформації про стан об'єктів навколишнього середовища.

.....

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 годин, що становить 2 кредита ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ.

Тема 1. Еволюція природокористування. Забруднення природного середовища, деградація природних ресурсів.

Тема 2. Сучасні проблеми природокористування. Поняття, види особливості природокористування. Загальні і регіональні тенденції природокористування.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ПРИРОДНІ РЕСУРСИ, ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ.

Тема 1. Класифікація природних ресурсів. Поняття «природні ресурси». Класифікація природних ресурсів за походженням. Класифікація за видами

господарського використання. Класифікація за ознакою вичерпності. Поняття «ресурсозабезпеченість».

Тема 2. Мінеральні та енергетичні ресурси світу. Характеристика розподілу рудних та нерудних корисних копалин. Характеристика паливно-енергетичних ресурсів світу та України.

Тема 3. Характеристика водних ресурсів світу. Розподіл поверхневих та підземних вод на Землі. Характеристика річного стоку. Водні ресурси України. Проблеми прісної води в Україні та світі.

Тема 4. Земельні ресурси світу. Поняття земельні ресурси, земельний фонд. Структура земельного фонду. Земельні ресурси України.

Тема 5. Біологічні ресурси. Лісові ресурси. Лісові ресурси, рослинний і тваринний світ України. Ресурси Світового океану.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. ОХОРОНА ПРИРОДИ ЯК ОСНОВА РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ.

Тема 1. Класифікація природоохоронних територій світу. Поняття «охорона природи». Природно-заповідні території України. «Червона та Зелена» книги України. Основні напрями державної політики України у сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів.

Тема 2. Сучасні концепції природокористування. Концепція геотехсистем Концепція геосистем Концепція «вплив – зміни – наслідки». Концепція сталого розвитку. Міжнародні природоохоронні програми.

3. Рекомендована література

Основна

1. Андронов В.А., Варивода Є.О., Тітенко Г.В. Заповідна справа: навч. посібник. Х.: НУЦЗУ, 2013. – 204 с.
2. Атлас вчителя / за ред. В.В. Молочко. К.: ДНВП «Картографія», 2010.- 328 с.
3. Бойчук Ю.Д., Солошенко Е.М., Бугай О.В. Екологія і охорона навколишнього середовища: навчальний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2002. – 300 с.
4. Воронцов В.П. Рациональное природопользование. учебное пособие. М.: Ассоциация авторов и издателей «Тандем». Издательство ЭКМОС, 2000. 304 с.
5. Исаков Ю.А., Казанская Н.С., Панфилов Д.В. Классификация, география и антропогенная трансформация экосистем. М.:Наука,1980.-225 с.
6. Книш Мирослава, Котик Любов. Глобальні проблеми людства: навч. Посібник. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015. — 330 с.
7. Левківський С.С., Падун М.М. Раціональне використання і охорона водних ресурсів: Підручник. К.: Либідь, 2006. 280 с.
8. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України : підручник. К. : Знання, 2005. – 511 с.
9. Національний атлас України / гол. редкол. Б.Є. Патон. К. : ДНВП «Картографія», 2007. – 440 с.

10. Реймерс Н.Ф. Природопользование: Словарь-справочник. М.: Мысль, 1990. 637 с.
11. Руденко В.П. Природно-ресурсний потенціал України. К.: Либідь, 1994.— 150 с.
12. Сафранов Т.А. Екологічні основи природокористування: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Львів: «Новий світ-2000», 2003. 248 с.

Додаткова

1. Андрусевич А.О., Андрусевич Н.І., Козак З.Я. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля. Львів, 2009. – 203 с.
2. Бобильов Ю.П. Концепція сучасного природокористування: Навчальний посібник для студ. Вузів. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 247 с.
3. Вадточій П.П., Мислива Т.М., Морозов В.В. та ін. Охорона та раціональне використання природних ресурсів і рекультивація земель: Навч. Посібник. Житомир: Видавництво „Державний агроекологічний університет”, 2007. 420 с.
4. Гринчишин Н.М. Природно-заповідна справа: навч. посіб. Львів: ЛДУБЖД, 2008. – 224 с.
5. Грицик В., Канарський Ю., Бедрій Я. Екологія довкілля. Охорона природи. К. : Кондор, 2009. - 292с.
6. Іванюк Г. С. Класифікація і діагностика ґрунтів: навч. Посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. – 334 с.
7. Наконечний Ю. І. Практикум з ґрунтознавства і географії ґрунтів: навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 374 с.
8. Паранько І.С., Бурман Л.В., Ярков С.В. Мінерально-сировинний потенціал України: навч. посіб. Кривий Ріг: Видав. дім, 2011. – 332 с.
9. Паньків З. Земельні ресурси. Навчальний посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 272 с.
10. Сухарев С. М. Чундак С. Ю., Сухарева О. Ю. Основи екології та охорони довкілля. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 394 с.
11. Соціально-економічна географія України / За ред. О.І. Шаблія. - 2-е вид. - Львів : Світ, 2000. - 680с.
12. Топчієв А. Г. Геоэкология: Географические основы природопользования. Одеса: Astroprint, 1996.- 392 с.
13. Фурдичко О.І., Сівак В.К., Солодкій В.Д. Заповідна справа в Україні : підручник. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. – 336 с.
14. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха. К. : Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.
15. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова. К. : Глобалконсалтинг, 2009.– 600 с.

16. Шматько В. Г., Нікітін Ю. В. Екологія і організація природоохоронної діяльності: навчальний посібник. К.: Національна академія управління, 2005 р. – 304 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Створення об'єктів і територій природно-заповідного фонду [Електронний документ] / І.Ю. Парнікоза, О.В. Василюк. URL: <http://pryroda.in.ua>
2. Зелена книга України. URL: <https://greenbook.land.kiev.ua/>
3. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів. <https://merg.gov.ua/> перелік ПФЗ України
4. Червона книга України. URL: <https://redbook-ua.org/>
5. World Network for Biosphere Reserves. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0025/002596/259695M.pdf>.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Методи діагностики успішності навчання: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, доповідь, контрольні роботи за змістовими модулями, практичні письмові роботи.